

brando, quod ipsi sepepaverint & distaxerint ab ira Deo, quod nam ejus neglexerint: quod, iratitue effect nec ne, non curaverint. Sed sentus Agelli, ut ipsos *vultus* inimicorum dicat David *divisos*, quia nunc simulat benevolentiam, nunc succenderent quibus non debeant, non coheret, nisi vultum collectivè tumamus, & *divisi ab ira* interpretemur, ut eam quandoque simularent, & ab ea se ficto separarent, molli- ter videlicet ac blandè loquendo, ut *præ se ferunt* interpretationes ex Hebræo. Arnobii expositio singularis est, *divisi dicit ab ira vultus Dei peccatores*, quia ipse impassibilis est. Valentia etiam in eo videtur falli, quod *vultus* accipiens pluraliter, explicat *divisos vultus Christi ab ira*, & separatos, quia semper adversariis locutus est sine ira. Vindicat hunc locum à calumnia prædicantis nescio cuius, Gregorius a nosser, eum- que commodè declarat etiam de nostris Pineda b, & Rosa c.

Mythi præterea *divisos* ista exponitur ab August. de Hæreticis, & schismaticis, quos etiam partitios & lectarios vocant, & ipsum *schismaticis* vocabulum *schis- ma* sonat, sicut & juxta unum etymon, *schisma* est in namque dividere est, & *schisma*, idem valet, non tunc- que Gregorius d, item de divisione à pravo errore utitur præteritum locum, estque certissima nota, quæ Catholica Ecclesia dignoscitur perfectè unâ, sibi- que optimè semper coherentis.

Et *appropinquavit cor illius*.) Diferimen parvi mo- menti est aliorum legentium, *appropinquavit*: aut, *ejus* Haimo, legit, *appropinquavit*, & meminere Hugo, sic- que Bruno Carthusianus exponit. Complures Re- gique Codices legunt in plurali, *appropinquaverunt corda eorum*: prout etiam habetur Græcè, *ἡσυχία δὲ ἐκαστοῦ ἑαυτοῦ*. Et apud Scholasticum alius, *ἡσυχία δὲ ἐκαστοῦ ἑαυτοῦ*, & conclusus sum corda eorum. Sym- machus, *ἡσυχία δὲ ἐκαστοῦ ἑαυτοῦ*, pugnat autem cor uniuscujusque eorum. Hieronymus, *pugnat autem cor illius*. Eodem fere modo ceteri ex Hebræo *כַּדְּרֵי אֲרָצוֹ* libro: at præteritum in corde ejus: vel, *præteritum cor ejus*, nempe meditatur. Vel, *initium cor ejus*, subaudi subdolum ac simulatum est, sicut & os: Vel, *appropinquavit cor ejus*, hoc est, æque simulatum, & c. & quod importat in alia illa Græca versione *ἡσυχία δὲ ἐκαστοῦ ἑαυτοῦ*, *clausum est*, ac *secretum*, ut discerni ne- queat, intus pugnas machinans, foris per os, alienum seise ostentans ac separatam ab hujusmodi re, sed pacifi- cum amicumque. Chaldaicè, *et sicut arma bellica cor ejus*. Utentes plurali numero, aut collectivè singulari- fumentes, non possunt interpretari de DEO, quod Augustinus tamen facit, docens cor Dei *appropinquare*, ac Ecclesiam suam magis magisque instruire, tum quum seie ab Ecclesia, & ab ipso dividunt separantque per varios errores Hæretici, & hanc unam esse utilitatem hæreseon, ob quam permittantur à Deo, ut multa que latebant in scripturis, agitantibus Ecclesiam Hæreticis aperirentur, & intelligeretur cor sine voluntas Dei: & simul sic excederentur, id est, apparerent *probati* *in teo* e, multi videlicet, qui optimè poterant scripturas dignoscere, & pertractare, sed latebant in populo DEI, nec afferebant solutionem questionum difficilium, quum calumnior nullus infisteret. Exemplis probat Arianoorum. Novatianorum, Donatistarum, qui Trinitatem, Pœnitentiam, Baptismum impugnaverunt. Inductio per infinitas alias hæreses fieri potest.

Imitantur Augustinum alii enarratores Latini, ut Rufinus, Remigius, Hieronymus, Bruno Herbipolen- sis; prætereaque declarant, DEUM cor & voluntatem manifestatarum contra persecutores Judæos, & alios, ut male fecisse convincantur. Hoc modo Cassiodorus. Haimo expocit manifestandum à Deo, quare hanc elegerit, illum reproberit. Arnobius, quod quamvis improbi *divisi* sint ab ira *vultus DEI*, quia im- passibilis est, tamen *appropinquavit cor ejus*, quatenus non cum hæret, id quod sequentibus his verbis continetur. Videtur Appollinaris consentire:

Ἐγγύθεν ἀδιδόντων ἐκαστοῦ ἐξ ἑαυτοῦ ἡσυχίας : *ἡσυχία* *inimicitia*: *videt consilium Regis*.

Bruno autem Carthusianus, & Hugo, cor Dei accipi- unt pro electis (solere namque nos amicos nos- tros, vocare cor nostrum) & istud cor appropinquare cœlesti Regno, ac Beatitudini, ut eam possideat, quum

Sensus Agelli male coherentis.

Arnobii expositio singularis.

Valentia improbat.

Mythi expositio.

Gregorius a nosser.

Arnobii expositio.

Augustinus de Hæreticis.

Augustinus de Schismaticis.

Augustinus de Trinitate.

Augustinus de Baptismo.

Augustinus de Inductio.

Augustinus de Hæresibus.

Augustinus de Trinitate.

Augustinus de Baptismo.

Augustinus de Inductio.

Augustinus de Hæresibus.

Augustinus de Trinitate.

Augustinus de Baptismo.

Augustinus de Inductio.

Augustinus de Hæresibus.

Augustinus de Trinitate.

Arreprobi dividantur ab ira *vultus Dei*. Valentia inter- pretatur cor Christi *appropinquasse adversariis*, quia propria semper voluntate ac benigna erga suos fuit. Idem Hugo & Dionysius applicant ad voluntatem Christi. Deique, qui *divisi* in ira Judæis in quibus negavit ultra esse voluntatem suam, Genes vocaverit, volueritque, ut *illorum delictis salus esset Gentibus*; vel Deus Chris- tique cor applicavit ad Gentes, ut Hugoni placet. Rursum idem Dionysius, tropologicè, quod pariter semper sit Deus, cuius misereri, subvenire, parcere, quantumlibet sit separatus, cui iuste iras- citur Deus. *Appropinquavit*, inquit Jacobus b, *Deo*, & *appropinquavit vobis*. Hilarius ait, cor Judæi proditoris appropinquasse, quoniam maximum ministerii opus curavit, nempe pauperum curam agens: Hierony- mus, quia cor ejusdem Diaboli implevit, ut Christum traderet. Euthymius & Nicephorus numero multitu- dinis legentes *appropinquavit*, corda: Judæorum vultu corda dicit *appropinquavit*, i. e. appropinquatura esse, ut à Romanis vexati, tandem quod ambigebant, atque di- viti inter se, partim aliis causis, partim interfectioni Christi, tantum illud molus suum adiecerant, cogno- scere inciperent, saltemque dubitare, quod Chris- tus esset Deus: nam qui dubitat, cenetur ad veritatem appropinquare.

Litteralem sententiam, & hic, & initio in paraphra- si post se habet de hostili corde, bellaque molente: hanc etiam esse vim verbi *ἡσυχία*, & *appropinquandi*, do- cui verbi r. Expositio Agelli de corde appropinquan- te, ad amandam eos quibus iratum se quis simulet, durius est.

Mythici allati sentus, potissimum quos graviores tradit Patres & venerationem merentur. Gregorius i, consolans Anastasium Antiochenum Episcopum, mag- nam scribit Dei omnipotentis esse gratiam, quod in- ipsi qui à sanctæ Ecclesie doctrina divisi sunt, Unitas non est: quodque tubilibus illa in sua fere eruditio- ne instruat, dum Hæreticorum questionibus impu- gnatur: ita ut aperte impleatur, quod per Psalmistam contra Hæreticos, de Deo dictum est: *divisi sunt ab ira vultus ejus*, & *appropinquavit cor illius*. Nam, in- quit, dum ipsi in suo proprio errore dividuntur, cur no- bis DEUS appropinquat: quia erudit ad veritatem, in- tellectum ejus subtilibus invenimus. Sapit hæc doctrina Augustinus, de quo præd diximus. Idem Gregorius in alia epistola jubet Theodorum medicum *divisus cor Dei*, in verbis Dei.

Mollis sunt sermones ejus super oleum.) Non discre- pant editiones alie in re ullis momenti. Palæstra La- tina alia, & Arnobius, & Hilarius, *mollis sunt sermones suos* apud Hieronymum, *ejus super oleum*. Sic alibi qui- que legit Hieronymus: sensus litteralis est de blandis cum fraudulentiis inimicorum verbis. Olei autem, & *oleum* non tenent accipitur etiam pro *unguento*, quod *ἡσυχία* scemem quoque significat, non purum liquorem. Talis il- la parœmia qua utitur Martiali s, *ferro oleum in auricula*. Cujus parœmia vis oritur ex olei lenitate, que alteri proverbio locum fecit: *oleo tranquillo*: ita ut placidi- tatem fluminum comparat Ezechiel m, cum oleo. Sed ex sacro nostro pena promittit præterea proverbium n, de Mæreticis: *Ferrous desillans labio ejus, et miltidius oleo gatur ejus*: & c, in dicit maledictionem sicut vestimentum, & c, sicut oleum in ostibus ejus, & p, oleum peccatoris non im- pugnat caput meum. Lenit simul exterritis unguendo, pun- gitque oleum intus, Galeno q teste, & omnium fere ma- teria est medicaminum, facile vergens in eorum que ad- mifcitantur qualitate, vel frigoris vel caloris. Quod bellissime in assentatoribus, & simulatores quadat, de quibus Hieronymus p, ad Celantiam usurpat præteritum locum, nec non Procopius q, Auctor r, operis imfectedi, & Bernardus s. Hic oblectat *mollis dicit sermones non meller*, quod sit in eis non tam vera & solida, quam lu- perndita & simulata suavitas. Affinitatem habet *ἡσυχία* verbum, quod non profani solum, sed sacerdotum unru- tur Auctores, ut Salomon s, idem ipse valet *loqui mollia* y. Talis quem Antiochus misit in Jerusalem, *verba pacifi- cam in deo loquens* z: talis etiam Apollonius ibidem pa- cem simulans a, & alii peremptum Joab salutans Ama- gam, & confondens b, & Herodes adorare se velle nam- puerum Christum dicens c. In *ira suo pacem hic cum animo suo loquuntur*, & occulte perant ei in fidiis d. Ad litteram

Loco applicatio.

Matth. 12.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Basilium, Theodoretum, Euthymium explicant, de Sau- APlauris, convenit: *in melle super linguam vestra, atque orationes* *Læticus: corda felle sunt vestra, atque acerbo aceto*, *Et linguis vestra dulcia dicitis, corde amare facitis*. Quo pacto sermones divini sint *jacula*, dictum priora membro. Hujusmodi sunt etiam verba quedam præ- ces, quas pii, quod veluti ejaculentur, jaculatorius vocant. Illos *gladios maledicentis, & lanceas calum- niæ constare in vomere & falces oportet*; ut DEUS pa- cis nobiscum sit, paxque illius custodiat corda, & in- telligentias nostras, ne misirè de aliis sentiamus, lo- quamur, ne odium alamus. *Concedent*, ait Terru- lianus u, *machinas suas in aratra: sibi nas in falces*, i. e. contra animorum nocentium, & linguarum infestatum, & omnia malitiae ac blasphemie ingenia convertent in lu- dia modestiæ, & pacis. *Et non accipiet gens super gentem macharam utique discordia, & non dicens amplius bel- lare*, i. e. inimicis perficere. Ut & hic dicitur, Chris- tum non bellipotentem, sed paciferum repositum. Galatinus v, Judæis respondens objicientibus Messiam nondum venisse, quia nondum arma bellica in agricul- turæ instrumenta sunt conversa, dicit & quoddam Rab- binos admittere tunc etiam armarum futurum usum, saltem ad oratum; & quod Ierem. Messia non servient Gentibus, quod contigit sub Constantino. Addit, tpi- ritualiter multo id melle esse factum, quod Gentium Sapientes, ut Dionysius, Clemens, Cyprianus, Augu- stinus, & similes, linguas, verba, argumentatio- numque veritatis, quibus ante eorum conversionem disputatum, contra fidem nostram acerrime pugnan- dant, postmodum converterent ad idololatram extirpa- ndam, evellenda vitia, virtutes tum in Judæorum, tum in Gentium cordibus nutrimentum.

Verf. 23.) *Jacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet*: non dabit in æternum fluctuationem justo.

IN aded magnâ gravique obtrectatorum, & calum- niatorum molestia, nullum aliud remedium quam se committere totum Deo, omnemque in eundem pro- jicere sollicitudinem: unde proculdubio fiat, ut ipse sedula curis in morem educet custodiatque, nec si- narum justum jactari semper, ac fluctuare per in quorum periculationes, sed post tempestatem largitur tranquilli- tatem. Gemina huic, Sara Raguelis filie sententia x, *Non enim deservitis in perditionibus nostris, quia post tempestatem tranquillam facis, & post lacrymantem & fletum, exultationem infundis*. Propheta nosser, vel seipsum alloquitur, animatque, tamquam diversum quemquam hominem: vel experium quanti referat bene de DEO sperare, alium quemlibet hortatur idem fa- cere, qui similes patitur suis calamitates. Priorum sententia partem à Petro y, recitaram, quum inter- pretare eundem, tractavi. Quod mihi nunc pauciora dicenda erunt.

Jacta super Dominum curam tuam.) In aliis Palæ- stris, & apud Cassiodorum, & Leonem z, *jacta in Deum cogitatum tuum*: apud Arnobium, in *Deum cogitatum tuum*: apud Ambrosium a, in *Dominum cogitatum tuum*. In magna obtrectato- rum molestia, unum reme- dium est DEO committere se. J. J. 322.

Jacta super Dominum curam tuam.) In aliis Palæ- stris, & apud Cassiodorum, & Leonem z, *jacta in Deum cogitatum tuum*: apud Arnobium, in *Deum cogitatum tuum*: apud Ambrosium a, in *Dominum cogitatum tuum*. In magna obtrectato- rum molestia, unum reme- dium est DEO committere se. J. J. 322.

Jacta super Dominum curam tuam.) In aliis Palæ- stris, & apud Cassiodorum, & Leonem z, *jacta in Deum cogitatum tuum*: apud Arnobium, in *Deum cogitatum tuum*: apud Ambrosium a, in *Dominum cogitatum tuum*. In magna obtrectato- rum molestia, unum reme- dium est DEO committere se. J. J. 322.

Ad litteram explicatio.

Matth. 12.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Loco applicatio.

Matth. 12.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Loco applicatio.

Matth. 12.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Loco applicatio.

Matth. 12.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Loco applicatio.

Matth. 12.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

Matth. 23.

idorem non amplius continebo, nec differam vindictam a consilio hominem, neque vivere diutius patiar, quia quom fit spiritus, degeneravit in carnem & pacus: & nihilominus ex praesentio ad penitentiam spatio centum viginti annorum, videtur Deus detraxisse viginti, ut affirmat idem Theodoretus, quom conspicatur impietatem augere. Quamvis alius placeat minas illas a Deo prolatis annis fere viginti ante natum Sem, qui natus est circiter quingentesimo vite Noe anno, & hujus ejusdem sexcentesimo, illius centesimo diluvium exundavit.

Alto quodam magis tropologico modo, non dimidiare impij dicuntur dies a Gregorio, quia tempus vite malum voluptatibus dicitur ad penitentiam lamenta non dividunt, nec ad bonum usum partiendo reparant, sed pervertunt mentem, nec in extremo tempore immutant, atque tempus non redimunt b, anteaquam vitam, quam lascivendo perdidit, flendo reparant. Bernartus, eundem secutus est seculum, vici sanguinum, & dolosum non dimidiare dies fuit, quia pervertebant in sua vultate usque ad mortem, non timentes Dominum, quom qui timet, eo timore dimidiat, & exclamat pra timore d, vadam ad portas inferi. Nylsenus interpretatur, non dimidiare dies, qui nullam speciem diei mali dimidiat, neque imperfectam malitiam esse sinunt, sed in malitia omnes numeros habent.

Haberi sensus hic literalis potest, & confirmatur verbis undecimi versus: *Dix ne nocte circumdabit eam super montes ejus iniquitas*, &c. Chrylogus, disputans de villici parabola, scribit quod non perveniat ad statum terminum vite, qui villicationis amittit tempus: hinc esse immaturum exitum, hinc ante diem mortem, hinc vocationem amaram, hinc seipsa acerbiorum redditionem. Transferti sententia potest ad hereses, schismata, factiones, quae nunquam perveniunt ad expectatum, vel hominum opinione constitutum terminum. Valer huc, quod Jeremias, ait: *Perdidisti, quae non peperit: collegisti divitias, & non in iudicio, in medio dierum delinquunt eas.*

Ego autem sperabo in te Domine. Additum est nomen ultimum peripateticis causa, vel itrept ex glossemate in textum. Chalduz reddidit, in verbo suo *וַיִּשְׁכַּח בְּמִמְנוּתָא*, Ipe vite longioris intelligit, quom hostes insidiabuntur, ut scilicet non delinquunt DEUS usque ad senectam, & senium g, revocet in dimidium dierum h, sed usque ad senectam impleat, & usque ad canes porat, ferat, salvet i. Hoc etiam pacto Apollinaris.

Αυτῶν τῶν σαρκῶν ἐν ἀδελφότητι οὐλοῦνται: *As ego Regis in seculo vivam (vitam vivam),*

Immo justus non dubitat dicere k. *Eriam si occideris me, in isto sperabo, & in isto oris saluator meus.* Nylsenus l, dulcem hanc vocat vocem, qua civitatem Ceilanorum David cum tota sua multitudine vicerit, suam erga DEUM affectionem prodendo.

PSALMUS

QUINQUAGESIMUS QUINTUS.

In finem.

1. Pro populo, qui a sanctis longe factus est; David in tituli inscriptionem, quom tenuerunt eum Allosyly in Geth.
2. Miterere me DEUS, quoniam concucavite me homo; tota die impugnas tribulavit me.
3. Concucaverunt me inimici mei tota die: quoniam multi bellantes adversum me.
4. Ab altitudine dei timebo: ego vero in te sperabo.
5. In Deo laudabo sermones meos, in Deo speravi non timebo quid faciat mihi caro.
6. Tota die verba mea excrebantur adversum me omnes cogitationes eorum in malum.

Inhabitabit & abscondenti: ipsi calcaneum meum observabunt.

Sicut sustinuerunt animam meam, & pro nihilo salvos facies illos: in ira populos confreges.

Deus, vitam meam annuntiasti tibi: posuisti lacrymas meas in conspectu tuo.

Sicut & in promissione tua: 10. tunc convertentur inimici mei retrorsum: In quacumque die invocavero te: ecce cognovi quoniam DEUS meus.

11. In DEO laudabo verbum, in Domino laudabo sermonem, in DEO speravi, non timebo quid faciat mihi homo.

12. In me sunt DEUS vota tua, quae reddam, laudationes tibi.

13. Quoniam eripuisti animam meam de morte, & pedes meos de lapsu: ut placeam coram Deo in lumine viventium.

Titulus & Argumentum.

Vers. 1.) In finem. Pro populo, qui a sanctis longe factus est: David in tituli inscriptionem, cum tenuerunt eum Allosyly in Geth.

Get hic titulus fere totus explanatione, praeterim quom longi aliter ex Hebraeo reddatur ab Hieronymo & aliis, quam extet in editione nostra. De primis verbis, quae toties occurrerunt in titulis aliis, nihil attinet dicere. Dionysius Carthagenus recitat alia verba, in carminibus.

Pro populo. *וְיִשְׁכַּח בְּמִמְנוּתָא*. Hieronymus jungens primis Hebraeis duabus dictionibus tertiam sequentem, quae sunt, *וְיִשְׁכַּח בְּמִמְנוּתָא* elem, venit, pro *Columba muta*. Eodem prus modo exposuerat Aquila, *וְיִשְׁכַּח בְּמִמְנוּתָא*, & V. editio, *וְיִשְׁכַּח בְּמִמְנוּתָא*, est enim *וְיִשְׁכַּח בְּמִמְנוּתָא* significat, viurpatur tamen etiam pro eo qui est *וְיִשְׁכַּח*, id est, qui penitus loquendi caret usu. Suspiciatur Agellius accepisse nomen *וְיִשְׁכַּח* non ut columbam significat, a *וְיִשְׁכַּח*, sed a radice *וְיִשְׁכַּח*, quae significat regenerationem in: & collectivè, *multos filios* live *semen*, progeniem, generationem n. At non facile credi debet mutatio tanta, ut pro *וְיִשְׁכַּח*, legerint LXX. *וְיִשְׁכַּח*. Melius est quod idem Auditor addit, figuratè pro columbam intellectisse populum & congregationem: sicut & Paraphrastes hoc loco reddidit *וְיִשְׁכַּח בְּמִמְנוּתָא*, *Ecclesiam* (exprimi etiam nomen Israel in textu Nebiensis) nec non in Cantico canticorum, quoties columba nomen occurrat. Et hoc ipso loco rationem affert (quae a similitudine columbae silentii, aut mutae) Populus abductus in captivitatem, reduci que, comparatus à Propheta columba. Gregalis enim est columba timidaque, nec nisi gregatim volat. David ipse postea vocari columbam, sicut & priore psalmo g, *homo columba dardi filii* operabat, & cum spithero, *mutas* quoniam servabat in tribulatione ac persecutione patientiam, omnia Deo committens, nihilque adversari respondens, innocentia ferus, mantuetudine fidens. Placerit R. Cimhi Varabro, Clario, Peregrino, Hero, Cajetano, Piccio, Parmenio, Flamio. Meminit praeterea Tielmanus, Valentia, Lyranus, & Trevetus. Hic alicum populo captivo titulum convenire posse, qui canticum Domini cantare in terra aliena negabat le posse, Valentia docet Ecclesiae congruere cognomen columba, quia Christus iussit nos esse simplices sicut columbas i, paci ludere i, fugere in altam civitatem quom in una persecutionem patimur u. Idem Trevetus in sine psalmi sentit multo melius convenire Christo, qui vicetur *columba longitudo* (hoc nomen postea sequitur) ob expectationem Patrum, quia venit exiens à Patre in hanc regionem longinquam accipere filii regnum: & fuit coluba muta coram Pilato & Herode. Psalmum poro totum optime juxta eundem sensum declarat.

Qui a sanctis longe factus est. Hieron. *Et quod procul abierit*.

Populo Jndicum captivo, titulum convenire posse, qui canticum Domini cantare in terra aliena negabat le posse, Valentia docet Ecclesiae congruere cognomen columba, quia Christus iussit nos esse simplices sicut columbas i, paci ludere i, fugere in altam civitatem quom in una persecutionem patimur u. Idem Trevetus in sine psalmi sentit multo melius convenire Christo, qui vicetur *columba longitudo* (hoc nomen postea sequitur) ob expectationem Patrum, quia venit exiens à Patre in hanc regionem longinquam accipere filii regnum: & fuit coluba muta coram Pilato & Herode. Psalmum poro totum optime juxta eundem sensum declarat.

Qui a sanctis longe factus est. Hieron. *Et quod procul abierit*.

abierit, & nequens aliam sequentem vocem nominis David, exponit, eo quod procul abierit David, is qui nominem dicitur Hieronymi in commentario refert Hebr. scilicet, *pro columba muta a longitudo* David, Symmachus nomen etiam David jungendo, *וְיִשְׁכַּח בְּמִמְנוּתָא וְיִשְׁכַּח בְּמִמְנוּתָא* pro David, pro Allosyly, qui exposit Davidem, i. e. pro, five de, Archisive Allosylyorum seu Palastinorum, qui exulit Davidem, quando scilicet ad eum confugerat. Aquila servans eandem connexionem, veritatem simuliter suspexit, *וְיִשְׁכַּח בְּמִמְנוּתָא*, *abscondit Davidi*. Alii, *super columbam mutam in remotis aut, de columba muta, live, taciturnitatis in remotis, nempe locis, constituta, hoc est à locis sanctis, à terra sancta*. Paraphrastes, *pro Ecclesia Israel, quae simulatur columba silentii in tempore quo elongati sunt à civitatibus suis, sed reverte laudant autem mundum, sicut David contritus, & perfectus*. Videntur mihi LXX. pro *וְיִשְׁכַּח* elem, legisse *וְיִשְׁכַּח* elem, quae mutatio facilis est, & significat *ellesh, isbi*, & de tuo addidisse ad *וְיִשְׁכַּח* elem, i. e. *remoti*: unde essent remoti, scilicet à sanctis *וְיִשְׁכַּח* elem: intelligentes de his qui essent remoti à sanctis tum locis, tum ceremoniis, quae in illis dumtaxat locis poterant celebrari, vel à sanctis & innocentiis qualis David erat cum suis, quos persequetur Saul item cum suis, item videntur sub persona David, de quo sermo est in reliqua parte tituli, quando nimirum exulabat ab isleml sanctis, intellexisse comprehensionem captivitatem populi in Babylonia, quam tanto jam ante praevidebat. Hoc innuunt Graeci, ex quibus Apollinaris ita loquitur, carmine:

Populi Jndicum captivo, titulum convenire posse, qui canticum Domini cantare in terra aliena negabat le posse, Valentia docet Ecclesiae congruere cognomen columba, quia Christus iussit nos esse simplices sicut columbas i, paci ludere i, fugere in altam civitatem quom in una persecutionem patimur u. Idem Trevetus in sine psalmi sentit multo melius convenire Christo, qui vicetur *columba longitudo* (hoc nomen postea sequitur) ob expectationem Patrum, quia venit exiens à Patre in hanc regionem longinquam accipere filii regnum: & fuit coluba muta coram Pilato & Herode. Psalmum poro totum optime juxta eundem sensum declarat.

Οὐδὲ θυρῶν Δαυὶδ, ἴδω ἱερὸν Δαυὶδ, ἄλλα τῶν Νεβουζαδανζάρ, ἀπὸ τοῦ οὐνοῦ ἵδω τὸ θεῖον ἱερὸν. Νεβουζαδανζάρ, ἡμεῖς οὐκ ἔσμεν, οὐδὲ θεοὶ οὐρανῶν, οὐδὲ δέομα ἡμεῖς, οὐδὲ θεοὶ οὐρανῶν, οὐδὲ δέομα ἡμεῖς.

Hoc est, *longe fieri à sanctis*, quae piè concupiscit; Subdit deinde historiam mentionem de David captivo in Geth, ubi scilicet animo prosperiter populi captivitatem, non ita probabiliter conleo quod ait Agellius, lectum *וְיִשְׁכַּח* elem, à LXX. & significare voluit Angelus, à quibus dicitur elongatus populus, quia non eos coluit idololatrarum ritu pro Diis, ac proinde multo longius erat ab omni alio minus rationali reponitur genere idololatriæ. Postea præterea retinori *וְיִשְׁכַּח* elem, quatenus multitudinem & congregationem significat. Sic vero *וְיִשְׁכַּח* elem, *habet* *sonat eum*, esse *super columbam congregationem*, quem LXX. *populum* appellaverunt. Porro quod attinet à notationem pro privatione loquendi, *mutas* dicitur *וְיִשְׁכַּח* elem: ipsa *vero obmutescens* *וְיִשְׁכַּח* elem.

Ricardus Cenomanus illud juxta Hebraeos pro *columba muta elongationem* declarat mysticè de Christo, aut populo Christiano, qui servat intus innocentiam, pontice fiduciam in remotis, i. e. in caelis: vel pro his qui elongantur à *columba muta*, i. e. à simplicitate, quae est in Christo Jesu. Euthymius ac Nicephorus *laudes factos à sanctis accipiunt secundum amores viteque conversationem*: Nylsenus a, *mandatis sanctis*.

David. *וְיִשְׁכַּח בְּמִמְנוּתָא*. Causa hic datus non apte contrahitur cum praecedentibus eo modo quo vellemus duxi, sed potius cum sequ. Quid autem importent verba ista, prioribus psalmis docuit.

In tituli inscriptionem. Sic melius quam in ablativo, ut est in Complutensibus, Regis alique Biblii, quia Graecè legitur, *ἐξ ἁπλοῦς*. Quid etiam sit *וְיִשְׁכַּח* elem, & tituli incipit. Hebraicè *וְיִשְׁכַּח* elem, cognoscit ex dictis in titulo pl. 15. & ex his quae ibidem dicuntur à Cajetano, qui refert omnes expositiones, quod sit obritum, quasi pretiosissimum & charissimum David psalmus: quod instrumentum musicum: quod species canticum secundum certam rimam, tonum & modulationem: quod pro *וְיִשְׁכַּח* elem, *que scribituram significat*: quod pro *וְיִשְׁכַּח* elem, *ut Hieronymus declarat in commentario & versione*, præterea Symmachus, qui reddit *וְיִשְׁכַּח* elem, *humilis*, & immutatus: seu *perfectus*: & Aquila, qui *וְיִשְׁכַּח* elem, *humilis* per-

Larinus in Psal. To m. l. l.

festi. Hoc loco arbitratu Cajetanus Cantici speciem significari, quia in toto titulo non nominatur psalmus: aut Canticum, aut hymnus, aut laus. Verum quae dixi pial. 15, rata hic etiam habeo. Quom autem longius ablit psalmus ille, non est univèrsè affirmandum Euthymio, simul collocari psalmos qui habent, in tituli inscriptionem, etiam si habeant sequentes pial. 56. 57. 58. 59. Circa tituli inscriptionem piè philolophatur Augustinus, & alii de titulo crucis Christi five de insigni ejus quod delere frustra conati sunt Judai, b, elongantes se à sanctis Christi præceptis & operibus, aut à *columba muta*, i. e. à simplicitate atque innocentia psalmi.

Quom tenuerunt eum Allosyly in Geth.) Bene moment Theodoretus, Basilus, Lyranus, non indicari tempus quo pugnantibus Philisthaeis Jesibenob nius est percutere David: & Abilai eum interfecit e, quae tamen opinio Treveo placet, quia tunc non est captus vel retentus David; nec fuit illud bellum in Geth; nec detineri bello, propriè est, teneri, ut idem Trevetus vult, sed quando fugiens Saalem venit ad Achis regem Geth, B parumque abfuit quin ad eum ductus occideretur d. In psalmo quidem 33, actum de fuga; hic autem de ipso periculo, ut ille propterea incipiat à gratiarum actione, iste ab imploratione divinae misericordiae. Quamvis autem explicite non dicitur in historia Regum comprehendit ac retentus David, satis re ipsa significatur, quom scribitur adductus ad Achis regem a. Item postea confugit ad eundem Regem, David f, sed tunc ab eo amicè exceptus & tractatus est. Quare non hunc indicat Davidis adventum titulus, etiam si secus Nylseno, videatur, volenti designari Christum spectum à Judicis, à Gentibus receptum, cum duplici uxore alienigena, & Judaea, quia Ecclesiam sibi esse utroque populo conjunctam. At neque *וְיִשְׁכַּח* elem, ita propterea denotat complexum illum amoris; neque à Gethis eo modo exceptus est, ibive sedem fixit, sed in Sicleg b, denique longè communior est alia sententia.

Ceterum idem sunt Allosyly Graeca voce quam Latinus interpres hoc tantum loco retinuit, qui Philisthim significat; vox Graeca *homines aliena erant*, hoc est, externos, qui dicitur in eodem *αλλογενῶν*, alii, ut pial. 53. 4, victimas. Apud Esaiam k, quod Latine legitur, *argues habitantem ut Philisthim*, & *pueris alienis adhaerentibus* Graecè extat vocabulo *αλλογενῶν*, pro Philisthim, & *pueris alienis* dicitur *αλλογενῶν*. Hebraicum autem primum nomen est *וְיִשְׁכַּח* elem, Philisthim: sed secundum nomen est *וְיִשְׁכַּח* elem, *nochim*: qui dicto Psalmo LIII. 1. *וְיִשְׁכַּח* elem, *alici*.

Notat Hieronymus m, pro Philisthim semper LXX. *αλλογενῶν*, interpretati, nomen commune pro proprio, esseque gentem Palaestinarum, quasi Philistinorum, quia (p) litteram Hebraicam sermo non habet, sed pro ea (q) Graeco utatur. Praeterea n scribit Philisthos aut Palaestinos *alienigenas* à vulgata, id est LXX. nomen externarum gentium vocabulum sit. Exemplum sunt in Psalms 59. a. 82. p. 86. q. 107. r. Alibi s, *alienum filium* Hebr. *וְיִשְׁכַּח* elem, *nochar* appellant LXX. *αλλογενῶν*, Theod. t, ac Euthym. u docent *αλλογενῶν* appellatos Palaestinos, i. e. nomine communi ad ipsos applicato, quia viciniorum Judaeis regionem habitabant, & inter hos etiam.

In factum esse ut scriptores praeterim profani, sub Palaestina voce comprehenderent etiam Judaeam. Propriè ad illam spectabant Gaza, Alcalon, Geth, Accaron, Azotus: Juxta etymologiam dicitur Palaestinos in cinere volutatos aut pulveres, à themate *וְיִשְׁכַּח* elem, quod exponitur mysticè de iis qui sunt saeculi curis impliciti. De origine Palaestinarum ac de regione ipsa consule Pererium x nostrum.

Sensu mystico persecutores designantur per Allosyly, tum Christi, ut Hilarius distindit admonet, tum Christianorum, qui tenent ac premunt in Geth, hoc est, juxta nominis etymon, in torculari pressurae atque tribulationis, quae tolerantibus eam utilis est sicut vis exprimi ad liquorem vini, videlicet ad nectareos liquores meritorum.

Ex dictis argumentum Psalmi facile perspicitur. Videlicet exponit David periculum suum apud Achis, in quo divinam opem imploraverit: & apud Deum, Saulis accusa velit scilicet ut ipse malitia sua interitum eorumdem praeviderit, non autem Philisthaeorum pro-

Cajetahl sententia.

Euthymius male affirma- de simul col- locari Psal- mos qui ha- bent.

In tituli in- scriptionem. Pia Augu- phiologia circa tituli in- scriptionem. d. 160. 19. 21 c. 2. Reg. 21. 16. 17. 18

Detineri debet non esse proprie acci- pendi. d. 1. Reg. 21. 10. & 19.

c. 1. Reg. 21. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

h. 1. Reg. 27.

Allosyly idem qui Philisthim

1. Reg. 5. c. 2. 6.

1. Reg. 5.

1. Reg. 5.

1. Reg. 5.

1. Reg. 5.

1. Reg. 5.

1. Reg. 5.